

Träne kyrka

Lunds stift



Kulturhistorisk karaktäristik och bedömning

Kerstin Börjesson 2022-09-14

Omslagsbild: Flygbild över Träne år 2015. Fotograf: Pär-Martin Hedberg, HioPhoto.
Bildrättigheter: Lunds stift.



Kyrkan ligger på kyrkogårdens högsta punkt. Vy från söder.

Träne kyrka

Träne-Djurröds församling, Vä-Skepparslövs pastorat, Villands och Gärds kontrakt, Lunds stift, Träne socken, fastighet Träne 34:1, Kristianstad kommun, Skåne län och landskap

Beskrivning och historik

Kyrkomiljö

Träne kyrkby ligger i nordöstra Skåne, drygt en mil sydväst om Kristianstad. Socken ligger i gränstrakterna mellan det höglänta inlandet och slättbygden mot kusten intill Helgeå. Under förhistorisk tid har gränstrakter som denna med rik variation i landskapet erbjudit goda möjligheter till försörjning. Fornlämningar i området visar också att platsen har varit bebodd under en mycket lång tid. Fossil åkermark har registrerats i byns omnejd och cirka 300 meter rakt västerut från kyrkan i anslutning till gård finns en gravhög, kallad Stenbacken. Byns namn tros komma av ordet Trana, kanske efter en person med detta namn eller kopplat till ett våtmarksområde där tranorna kan ha samlats.

Kyrkan ligger på en liten höjd i byns norra utkant och det sägs att kyrkan förr var synlig för sjöfarare i Hanöbukten och användes som sjömärke. Den äldsta lantmäterikartan över byn visar att byn vid denna tid bestod av en utspridd och gles bebyggelse av 17 gårdar. Kyrkan låg i byns norra utkant gränsande till ett stort

kärr. Cirka sex kilometer rakt österut från Träne ligger Vä som under medeltiden var en viktig centralort i området. Den medeltida staden och Mariakyrkan i Vä och har sannolikt haft stort inflytande i området möjligen med stora egendomar i Träne knutna till kyrkan och frälset. Drygt 1,5 kilometer norr om Träne ligger Ovesholms sätesgård. Den nuvarande sätesgården Ovesholm är från 1792 och anlades av Ove Urup. Öster om sätesgården, intill Ovesholmssjön, ligger ruinen efter borganläggningen Åkesholm från 1600-talet. Enligt skriftliga fanns dock en sätesgård med samma namn som socknen redan under medeltiden.

Träne by har i stort sett samma utsträckning som på 1700-talet utspridd längs vägsträckningarna. Söder om kyrkan ligger prästgården där församlingsexpedition är inrymd. Till prästgården hör två flygelbyggnader varav den västra innehåller församlingshem. Tränes prästgård är upptagen i det regionala kulturmiljövårdsprogrammet.

Kyrkobyggnad

Träne kyrka byggdes under den romanska stilperioden som bland annat utmärks av rundbågsformade fönster och dörröppningar. I Norden infaller den romanska stilperioden från 1000-talet till 1200-talets första hälft. Försök till dendrokronologisk datering har utförts men endast sekundärt stomvirke har kunnat dateras. Den romanska kyrkan bestod av långhus, kor och absid samt ett västparti, möjligen i form av ett torn med samma bredd som långhuset. Västpartiets bottenplan har varit ett mycket smalt utrymme i likhet med exempelvis västtornet i norra Åsums kyrka. Eventuellt har en murtrappa lett upp längs södra sidan då en nedbruten mur av något slag finns bevarad synlig ovan valven.

Den romanska kyrkan byggdes av gråsten lagd med relativt breda fogar. Kvaderhuggen sten finns i omfattningar kring fönster och i hörnkedjor. Två bevarade fönsteröppningar finns delvis synliga invändigt från kyrkvinden i norra och södra murarna, belägna mitt emellan och ovanför de senmedeltida valven. Fönsteröppningarna är relativt stora och har rundbågig form i likhet med en igensatt öppning som anas i korets norra mur. Fönsteromfattningarna är enligt murverksundersökningar av sandsten medan huggna kvadrar i de ursprungliga öppningarna mellan vindarna är huvudsakligen av granit med kraftiga stenhällar som överliggare.

Under medeltiden byggdes kyrkan till med ett västtorn med kvadratisk grundplan och samma bredd som långhuset. I samband med att det nya tornet byggdes revs delar av det äldre västpartiets gavelmurar och den kvarvarande delen införlivades med långhuset. Byggnadssten från det rivna västpartiet återanvändes sannolikt i det nya tornet. Tornet var valvslaget från början och uppgång till de övre våning-



Kyrkan från nordost.

arna skedde genom en murtrappa. I trapploppet finns stenar med välvd, konkav form vilket kan ha återanvänts från en äldre spindeltrappa och indikerar att det äldre västpartiet hade ett övre våningsplan. I muromfattningen till ingången mellan det nuvarande västtornet och långhusvinden finns också en huggen sten med nästan triangulär form och en märklig, huggen, triangeldekor. Både framsidan och ena kanten är finhuggen vilket kan tyda på att stenen suttit i en öppning, kanske som en tympanonsten.

Ungefär vid samma tid som västtornet byggdes tillkom ett vapenhus vid långhusets södra sida. Samtidigt, eller något senare, slogs valv inne i kyrkan. Valven inne i kyrkan kan grovt dateras till senmedeltiden, 14-1500-talet. Före valvslagningen var långhuset och koret putsat invändigt och kalkvittat upp till murkrönet. Gavlarna har varit oputsade vilket antyder att kyrkan hade ett plant innertak före valvslagningen. I samband med valvslagningen byggdes sannolikt taklaget om och anpassades till de nya valven. Delar av detta taklag finns ännu bevarat. Fönsteröppningarna i långhuset hamnade efter valvslagningen ovan valven och nya fönster torde ha gjorts i detta sammanhang.

Under 1600-talet inrättades en gravkammare under koret för herrskapet till Ovesholm. Målningar som påträffats i kyrkan i form av ett horisontellt blått väggband tros vara från 16-1700-talet. År 1785 byggdes en läktare om inne i kyrkan. Två år senare, 1787, målades läktaren.

I en beskrivning av kyrkan från 1830 fanns ännu vapenhuset kvar på långhusets södra sida. När det slutligen revs är oklart men det bör ha skett innan 1900. Yt-

tertaken var i början av 1800-talet täckta av plåt av olika material, bly, koppar och järnplåt. Ett enhetligt koppartak lades 1844.

År 1901 renoverades kyrkan invändigt. Murar putsades om och avfärgades och fasta inventarier renoverades. Eventuellt tillkom en ny bänkinredning detta år liksom en invändig dekormålning i medeltidsstil på valven i långhuset, koret samt i triumfbågen. Kring denna tid byggdes ett nytt vapenhus väster om tornet.

Gravkammaren under koret renoverades 1945 och en dokumentation av kistorna gjordes av landsantikvarien Harald Olsson. Några av kistorna bevarades i gravvalvet och kistor som var i dåligt skick begrovs på kyrkogården. Några år senare, 1947, renoverades kyrkan invändigt då nya golv av brädor lades i bänkkvarteren. Golvet i mittgången var vid denna tid gjuten av betong och i koret låg cementplattor.

Nästa renovering utfördes 1976 under ledning av arkitekt Torsten Leon-Nilson, Ignaberga. Renoveringen omfattade både invändiga och utvändiga åtgärder. Utvändigt putsades tornet om och kyrkan målades med silikatfärg. Invändigt lades golven om med tegel i hela kyrkan. Tornets bottenvåning inreddes med utrymmen för sakristia, förvaringsrum, väntrum, toalett samt el- och värmecentral. I långhuset byttes bänkarna ut och dopfunten som stått i koret flyttades till långhuset. Valvens ovansida städades också och isolerades. I både tornet och långhuset dokumenterades rester av ett tegelgolv från 1500-talet med inslag av flata naturstenshällar. På en tegelsten fanns årtalet 1534 inristat och på en annan fanns ett tassavtryck. Den förra murades in i golvet under predikstolen. Tegelgolvet i tornet och långhuset var delvis skadat av senare gravgrävningar. Ovanpå tegelgolvet gjordes fynd av rombiskt formade fönsterglas i mörkgrön kulör, vilka kan ha tillhört 1500-talets fönster. I absiden dokumenterades ett stengolv av stora flata naturstenar ett trappsteg upp från koret. Golvet bedömdes tillhöra kyrkans äldsta byggnadstid och var beläget 40-45 cm under dåvarande golvnivå. I stengolvet återfanns också rester av ett stenaltare. I tornets södra mur frilades delar av tornets murtrappa vilken till en början har haft ingång inifrån bottenvåningen och kanske även från kyrkogården. Senare har den invändiga ingången satts igen och enbart den yttre har använts. Murtrappans nedre trapplopp måste ha satts igen senast i samband med att nuvarande fönsteröppningar tillkom.

Under 1988 målades kyrkan om både utvändigt och invändigt och yttertakets restaurerades. En byggnadsarkeologisk dokumentation utfördes i samband med restaureringen. Senaste restaurering invändigt gjordes 2003 efter en brand i kyrkan då inredningen samt väggar och valv rengjordes. En takrenovering utfördes 2007 av Petrus Entreprenad AB. Arbetena omfattade lagning av takstolar, under-

tak och partiell byte av plåt. Borrprover från en bjälke över långhuset togs för dendrokronologisk datering. Proverna daterades till slutet av 1400-talet vilket stämmer överens med tiden för valvslagningen inne i kyrkan. Dendroprover togs även från en inmurad bjälke i gaveln mellan kor och absid men dessa gick inte att datera. Däremot daterades bjälkar i kortaklaget till vinterhalvåret 1708-1709.

Exteriör

Kyrkan ligger på en liten höjdrygg med brant stigning från söder. Grusade gångstråk leder fram till vapenhuset i väster, till absidens ingång och runt kyrkan. Kyrkans fasader är spritputsade och vitmålade med en del slätputsade detaljer såsom fönster- och dörrnischer samt listverk. De medeltida delarna är murade utan markerad sockel men en utskjutande grundsula av tuktade naturstenar syns delvis på kyrkan. På kyrkans norra sida finns ännu trappstenen bevarad vid läget för långhusets igenmurade nordportal. På motsvarande plats på långhusets södra sida finns ett avbrott i grundsulan där sydportalen har haft sin plats. Varken syd- eller nordportalerna är i övrigt synliga i fasaderna. Kyrkans romanska delar är murade utan listverk vid murkrönet. På långhuset ligger remstycket synligt i fasaden. Tornet har ett murat tresprångigt listverk mot öster och väster medan norra och södra sidorna har formen av trappstegsgavlar. Det relativt sentida vapenhuset i väster avslutas upptill av ett tvåsprångigt listverk. Mot väster finns en trappstegsgavel med en korsformad blindering i gavelröstet.

De nuvarande dörr- och fönsteröppningarna till kyrkans lägre delar och tornets bottenvåning har en bred spetsbågig form. Tornet har en fönsteröppning mot norr och söder och till långhuset finns två fönster på vardera norra och södra sidan. Koret har endast en fönsteröppning i söder och till absiden finns en mindre fönsteröppning mot sydost. Ett mindre fönster finns också i vapenhuset mot väster. Fönsterbågarna av svartmålat järn är spröjsade i små kvadratiska rutor med tonade fönsterglas. Bågarna sitter något indragna i murlivet med rätvinkliga och slätputsade smygar. Fönsterbänkarna är täckta av gjutjärn.

Inga äldre fönsteröppningar finns bevarade till kyrkans romanska delar men konturerna av ett igensatt fönster syns ännu på korets norra mur. I igensättningen sitter ett par ankarlutar som bör höra ihop med upphängda epitafier inne i koret. Ytterligare två av kyrkans romanska, rundbågiga fönsteröppningar anas något väster om långhusets nuvarande östra fönster på både norra och södra sidorna. Fönsteröppningarna är utvändigt igenmurade men de är synliga inifrån kyrkvinden där de är belägna mitt emellan valvkapporna. I korets södra sida, lågt sittande över marken finns en liten raksluten, luckförsedd muröppning till ett gravkor under koret.



Ingången till kyrkans absid flankeras av två medeltida gravhällar. Höger bild visar vapenhuset som uppfördes i början av 1900-talet.

Till det medeltida tornet finns flera muröppningar till tornets övre våningar. Ett flertal små och smala öppningar utgör ljusinsläpp till en murtrappa som leder upp längs tornets södra sida och vidare längs norra sidan. Tre större rektangulära öppningar är belägna i andra våningsplan mot väster, söder och norr. Klockvåningen har vardera två stickbågiga ljudöppningar mot väster och öster och en i varje gavelsida. Ljudluckorna är av brunmålade brädor. I tornets gavelrösten finns flera så kallade bomhål, sannolikt ursprungliga, som använts för byggnadsställning vid uppbyggnad och renovering av tornet.

Ingången till kyrkan i vapenhusets södra sida har en pardörr med spetsbågig muromfattning. Ytterdörren av brädor utvändigt klädd med brunmålade fiskbenspanel. En ingång i absiden har liknande form men består av ett enkelt dörrblad. En trappa av två kraftiga granitstenar leder upp till dörren som flankeras av två grovhuggna, sannolikt medeltida, gravhällar på gjutna socklar. Gravhällarna saknar synlig inskription men på den ena finns ett stort kors i relief.

Kyrkans yttertak är täckta med kopparplåt i skivtäckning. På långhuset, tornet, vapenhuset samt koret har yttertaken form av sadeltak medan absiden täcks av ett halvt kägeltak. Tinnarna på både tornet och vapenhuset har en något ovanlig avtäckning av kopparplåt i sadeltäckning. I den översta tinnen på tornets södra sida sitter ett volutformat krönkors av järnsmide.

Interiör

Ingången i väster leder in till en entréhall, det traditionella vapenhuset. I entrén ligger ett golv av rött handslaget murtegel lagt på sidan och väggarna är putsade och vitmålade. Snickerierna såsom dörrar och dörrfoder är ekådrade och innertaket har en flack, tunnvälvd form. Entréhallen är enkelt möblerad med kapphängare, skåp, samt bord och stolar för kyrkkaffe. På ena väggen sitter två kungörelsetavlor med riksvapnet och Gustav den III:s monogram. I öster leder en pardörr med spegelfyllningar in till en vestibul i tornets bottenvåning. Dörren är den första av två pardörrar man passerar innan man träder in i kyrksalen. Golvet i tornvestibulen är lagt av tegel med samma utseende som i vapenhuset. En stor del av golvet upptas dock av en gravhäll av kalksten vars inskription och dekor är nästintill helt bortnött. Längs västra väggen leder trappor upp till en orgelläktare som sträcker sig över hela tornets bottenvåning och ett stycke in i långhuset. Uppe på läktaren står orgelverket placerat i torndelen medan fasaden och spelbordet står framför tornbågen i långhusdelen. Tornbottenvåningen med läktaren täcks av ett medeltida kryssvalv som delvis är synligt vid trappuppgången men i övrigt dolt av orgelhuset uppe på läktaren.

Öster om trappuppgångarna till läktaren finns en skiljevägg av pärlspontspanel som delar av läktarens underbyggnad från vestibulen/trapphallen. En låg ekådrad pardörr leder in till läktarens underbyggnad som i torndelen har inretts med olika



Långhuset mot väster med orgelläktaren i fonden.



Långhuset sett mot öster.

utrymmen. På norra sidan finns ett wc och väntrum och på södra sidan el-central och sakristia. Inbyggnadernas väggar mot mittgången består av grålaserad panel. Läktarens undersida utgörs av en pärlspontspanel mellan det synliga bjälklaget vilket bärs upp av tre par ekådrade pelare. Det främre pelarparet är beläget i långhuset och läktarbarriären sträcker sig fram till fönsteröppningarnas västra sida.

Läktarunderbyggnaden i långhuset är möblerad med bänkar och en del av kyrkorummet. Golven som lades om på 1970-talet är lagda med kvadratiska tegelplattor och fogade. Tegelgolv ligger även under bänkarna. Bänkarna är traditionellt ordnade i två kvarter med en mittgång. Främre delen av långhuset, ungefär till halva östra valvtraven, saknar bänkinredning. Denna del upptas istället av predikstolen som står i sydöstra hörnet med uppgång via en dörr vid mittgången. Intill predikstolen har även ett piano sin plats. I långhusets nordöstra hörn finns ett murat Mariaaltare, putsat och vitkalkat. En trappa till nummertavlan finns vid altaret mot mittgången. Framför altaret är kyrkans romanska dopfunt av sten placerad. I mittgången, framför triumfbågen finns en gråmålad lucka som leder till gravvalvet under koret. På ömse sidor av luckan ligger två gravhällar av kalksten med huggen dekor. Den ena är lagd över Anna Marja Passuar död 23 juni 1705. Den andra tillhör Herr Lars Stoboeus (Laurentius Cronholm, Maria Sorboia). I gravvalvet finns endast sju kistor kvar från 1600-1700-talen. I kistorna vilar bland annat tidigare landshövding i Kristianstads län friherre, Carl Adam Wrangel av Adinal, med maka.

Kyrkans interiör är relativt hårt renoverad, omputsad och ommålad under tidigt 1900-tal då dekormålningar i gotisk stil tillkom i valven. Dekormålningen är ännu bevarad i koret och över orgelläktaren i tornvalvet. Målningarna består av smäckra stiliserade bladslingor i ljusblått, rosa och brunt längs ribbor, gördel- och sköldbågar. Långhuset täcks av två medeltida kryssvalv med de stora fönsteröppningarna centrerade i travéerna. Valven utgår från tresprångiga pilastrar med kragband profilerade med en vulst nederst, en snedfas och ett utkragande skift överst. Gördel- och sköldbågarna är spetsbågiga och slagna utan följdskift och valvribborna har kvadratisk form.

Vid triumfbågen finns ett steg upp till korgolvet som ligger något högre i förhållande till långhuset. Triumfbågen har en hög och smal rundbågig form med ett kraftigt, utkragande vederlag. Triumfbågen är liksom övriga murar och valv hårt renoverad och överputsad och det är därför oklart om triumfbågen representerar en medeltida form.

Koret är inrett med altarring och altare med en altaruppsats som står i linje med korvalvets östra gördelbåge och tribunbågen och når ända upp till absidens hjälmvalv. Korvalvet har liknande form som i långhuset med undantaget att valvbågarna är slagna med följdskift. Golvet i kor och absid är lagt som i långhuset. På norra korväggen finns två epitafier av huggen och bemålad sten. På den ena stenen är Ove Ugerup, död på Ovesholm 1622, och hans maka Kristine Kaas avbildade och på den andra deras söner Björn Ugerup och Axel Ugerup, döda 1612 respektive 1621. Båda epitafierna framställer de avlidna i huggen relief omgivna av familjevapnen med inskriptionstavlor nederst. Vapnen är polykromt bemålade och förgyllda.

Vid sidan om koraltaret leder två trappsteg upp till sakristian. Absiden, avskild till viss del från koret genom altaret och den höga altaruppsatsen, fungerar som sakristia. Bakom koraltaret och altaruppsatsen finns en murad och putsad avsats. Baksidan av altaruppsatsen är bemålad med ett Series pastorum som sträcker sig från 1570-1973.

Läktaren och tornets andra våning är inredd med orgelhus i torndelen medan spelbordet står placerat på långhussidan framför en orgelfasad med blindpipor. Tornvalvet med bevarad 1900-talsdekor är inte synligt från kyrkorummet då det döljs helt av orgelns fasad och pipverk. I tornets andra våningsplan är ingången till tornets övre våningar belägen genom en liten dörr i dess sydvästra hörn. Dörren leder till en murtrappa som tidigare har varit förbunden med en trappuppgång med ingång från långhuset.



Epitafier över Ove Ugerup, död 1622, och hans maka Kristine Kaas död 1640 samt deras söner Björn Ugerup och Axel Ugerup, döda 1612 respektive 1621.

Tornets övre våningar och vindsutrymmen

Tornet är mycket välbyggt med många ursprungliga detaljer. Murverket är oputsat och synligt i de övre våningarna och består av stora gråstenar skolat med tegel. Från ingången vid orgelläktaren leder murtrappan upp längs södra muren och därefter vidare längs västra väggen. I höjd med andra våningsplanet leder en smal rektangulär muröppning in till ett utrymme beläget ovanför tornvalvet. Urtag i murarna visar att det tidigare har haft ett golvbjälklag. I öster leder en öppning in till kyrkvinden. Öppningen är samtida med tornet och delvis murad med återanvänd sten såsom den märkliga triangulära stenen. Murtrappan vid tornets västra sida leder vidare mot norra muren och en ingång till ett tredje våningsplan i tornets nordvästra hörn. Golvbjälklaget till denna våning är helt borta. Flera fönstergluggar finns till detta våningsplan samt en större öppning med tegelmurad omfattning mot söder, kanske använt som lastningslucka. Från tredje våningen leder murtrappan vidare i norra muren upp till fjärde våningen som utgör klockvåning.

I klockvåningen står klockstolen för två klockor. Klockstolen är uppbyggd av försträvade stolpar, bockar, av ek. Klockvåningen är öppen till nock och torn-taklaget är av ek, sannolikt av medeltida ursprung och möjligen ursprungligt. Varje takstol är uppbyggd av sparrar, bindbjälkar på dubbla remstycken vid mur-

krönet och två nivåer hanband samt snedsträvor fogade till hanbandet och ett stödben. Dessutom finns stolpar i tre av takstolarna, en mittstolpe samt två stolpar vid gavelsidorna, vilka är fogade mellan bindbjälke och hanband samt snedsträvade till en långrem vilken ligger över, och sammanbinder, de nedre hanbanden.

På kyrkvinden kan bland annat fönsteröppningar från tiden före valvslagningen studeras liksom taklagen av olika ålder. Valven är inte synliga då de är tilläggsisolerade. Taklaget över långhuset är utan tvivel från valvslagningen eller senare eftersom takstolarna har anpassats på ett snillrikt sätt till valven. Möjligheten finns också att delar av takstolsvirket är återanvänt från ett äldre taklag som anpassats och fogats om. Eftersom valven har varit för höga för att medge bindbjälkar i alla takstolar har bindbjälkarna gjorts om till stickbjälkar i olika längder efter valvens kupning. Stickbjälkarna är fogade till sparrarna med en eller två snedsträvor beroende på stickbjälkens längd. I gavelröstet mot öster leder en ursprunglig öppning in till koret. Väggarna upp till murkrönet i norr och söder är putsade och vitmålade medan gavelrösternas murverk av natursten är fogade men oputsade. Kortaklaget har daterats till tidigt 1700-tal genom dendrokronologisk metod. En rektangulär ursprunglig öppning leder vidare till absiden. Absidens taklag består av ek och i gaveln mot väster finns en inmurad bjälke som löper från norr till söder längs hela muren.

Inredning och inventarier

Kyrkans **altare** består av ett blockaltare, putsat och vitmålat samt senare inklätt med polykromt bemålad och förgylld träpanel. Framstycket och sidostyckena är indelat i fyra fält av pilastrar som bär upp ett tandsnittslistverk. På pilastrarnas baser står delar av åretal 1553. Mellan pilastrarna finns ett illusionsmåleri i form av en rundbågsarkad och en blomsterbård.

Altaruppsatsen av skulpterat och bemålat trä är utförd i renässansstil med drag av barock och daterad till 1553 eller möjligen något yngre (1590-tal). Altaruppsatsen är arkitektoniskt uppbyggd som ett baldakinaltare med ett bakstycke och två kolonner i framkant som bär upp baldakinen bemålad med en stjärnhimmel på undersidan. Bakstycket är indelat med kolonnetter och tre rundbågsformade tavlor föreställande Jesus korsfästelse respektive uppståndelse på var sida om mittens förgyllda instiftelseord på medeltidsdanska. Mellan tavlorna och baldakinen finns en fris med änglahuvuden. Baldakinens framkant består av ett listverk och kröns av en trekantsgavel med voluter. På bakstycket finns ett målat Series Pastorum.

Framför altaret står **altarringen** av brunmålat och marmorerat trä. Altarringen har fem sidor uppbyggda med knäfall klätt med blått tyg, ett räcke med balusterformade, kontursågade brädor och en överliggare.

Predikstolen nås via en dörr från mittgången till en trappa som leder upp till predikstolskorgen. Över predikstolen hänger en baldakin. Hela uppsättningen är av trä, rikt dekorerad med skulpterade och svarvade detaljer samt polykromt bemålade. Dörren har arkitektonisk uppbyggnad med två kraftiga pilastrar vid sidorna som bär upp en gavelfronton med voluter och svarvade spetsar. I gavelstycket finns målade vapensköldar för släkterna Ugerup och Kaas och året 1637. Årtalet anger sannolikt när dörren tillverkats men predikstolskorgen kan vara äldre och troligen samtida med altaruppsatsen. Korgen är sexsidig och står på en modern pelare. Sidorna är lodräta med spegelfyllningar mellan kraftiga kolonner som bär upp en fris med konsoler under en överliggare. I speglarna finns målningar föreställande evangelisterna inom en rundbågsarkad i relief. Baldakinen är sexkantig, uppbyggd av ett kraftfullt listverk med ett textfält i svart och dekorerad med bland annat beslagsornamentik. Från undertaket finns en nedhängande duva.

Dopfunten anses tillhöra Genarpsgruppen, en grupp funtar med palmettdekor utförda på 1200-talet. Cuppan är dekorerad med beslagsliknande bård i relief



Kyrkans dopfunt anses vara tillverkad på 1200-talet. Altaruppsatsen och altarbordet är från 1500-talet.

nederst, därefter finns en repstav och överst en palmettbård. Cuppan bärs upp av ett mycket kort skaft med en hålkål och skaftring som står på en attisk bas med hörnflikar formade som fågelfötter med klor.

Bänkinredningen är från restaureringen 1976 och består av öppna bänkkvarter av trä målade i tegelrött. Gavelsidorna är rakt avslutade och utförda med kannelerade spegelfyllningar. Kring fyllningarna finns en klarblå bård.

Orgeln byggdes 1926 av E Erikssons orgelbyggeri, Sundbyberg och har 14 stämmor. Orgeln är pneumatisk och har två stämmor och pedal.

I tornet hänger **två klockor** av malm. Lillklockan är från 1620 och gjuten i Helsingör. Storklockan är från 1836.

Kyrkogård

Kyrkogården består av en långsträckt kulle och kyrkan ligger på dess högsta punkt i norra delen. Enligt kartmaterial hade Träne kyrkogård en nästintill fyrkantig form på 1700-talet. Kring sekelskiftet 1900 utvidgades kyrkan med en ny del mot öster. Därefter har begravningskapell/bårhus, och ett nytt område med askgravlund och minneslund tillkommit väster om gamla kyrkogården.

Kyrkogården begränsas i söder och öster av en kallmur av kluven sten. Huvudgång till kyrkogården är i södra sidan genom ett stort grindparti av järnsmide med grindstolpar av granit. Vid södra murens östra del samt utmed östra muren finns en vall på insidan. Norra och västra sidorna av gamla kyrkogården kantas av en stödmur av sten då marknivån utanför kyrkogården är väsentligt lägre här. I norr gränsar kyrkogården till öppen åkermark. Kyrkogården var fram till början av 2000-talet kantad av höga träd vilka togs ned på grund av sjukdom. Höga lindar står kvar längs östra sidan och längs östra delen av norra sidan. I nordvästra hörnet av kyrkogården står en stor kastanj.

Kyrkogården är till största del täckt av gräs med glest placerade gravvårdar och endast enstaka grusgravplatser. Huvudgångarna täcks av singel samt ett stråk fram till kyrkan är lagt med betongplattor.

På kyrkogården finns flera gravvårdar av hög ålder. Öster om kyrkan finns en gravsten rest över herrskapet till Ovesholm, Araslöv och Oretorp, Friherre Henning Reinhold Wrangel (1721 - 1783) och friherrinnan Hedvig Sophia Winterfeld, (1723 -1801). Omgiven av järnstaket finns en gravplats från 1830-talet tillhörande Friherre Henning Gustav Wrangel och grevinnan Hedvig Levenhaupt. Några gravvårdar av järn tillhör medlemmar av prästfamiljen Ödman. Ett lapidarium av

borttagna äldre gravvårdar finns också utmed kyrkogårdens norra gräns och öster om kyrkan står några medeltida gravhällar uppställda.

Byggnader på kyrkogården

Sydväst om kyrkan ligger ett bårhus/begravningskapell. Bårhuset är murat av tegel och vitmålat. I väster finns en stor port med en raksluten stenomfattning och pardörrar klädda med ekpanel. En korsformad blindering finns i gavelröset mot öster och taket täcks av vingtegel. Ett par smala ljusöppningar finns på norra sidan om bårhuset och i väster finns en nedgång till en källare vars östra sida är klädd med skifferplattor. Ingångsporten till källaren har en utvändig panel av svartmålade brädor med fiskbensläggning.



Torntaklaget består av ett till stora delar intakt medeltida taklag av ek.

Karaktärisering

Träne kyrka och kyrkogård ligger lite avskides i byn, bakom församlingshemmet som har ett mer centralt läge utmed bygatan. Byns huvudsakliga utbredning ligger söder om församlingshemmet och på ett avstånd väster om kyrkan och i norr gränsar kyrkogården till öppna fält. Den traditionella kyrkomiljön kan därmed upplevas relativt isolerat från moderna omgivningar. På kyrkogården bevaras en hel del äldre gravplatsanläggningar medan nyare gravplatser, minneslund och askgravlund finns på den nya delen i väster. Kyrkan har ett för Skåne sedvanligt utseende med putsade och vitmålade fasader och tornet är försett med murade trappstegsgavlar. Utmärkande för kyrkans exteriör är också taket av kopparplåt. På kyrkans lägre delar är kopparplåten fint lagd med små plåtar, utan eller med endast litet förskjutna tvärfalsar på gammalt vis. Tornets plåtning är utförd med större plåtar och förskjuten fals vilket är vanligare. Fönsteröppningarna tillhör 1800-talets tidsperiod med fönsterbågar av järn från samma tid. En egenhet som kyrkan är relativt ensam om är vapenhuset som är tillbyggt i väster med ingång från söder. En praktisk lösning från 1900-talets början som ersättning för det rivna medeltida vapenhuset.

Kyrkans äldre byggnadshistoria är relativt väl utredd genom undersökningar av kyrkan på 1970-talet och dendrokronologiska undersökningar under senare tid. Kyrkans dopfont berättar om kyrkans äldsta historia. Efter reformationen har kyrkans interiör präglats av godset Ovesholms herrskap som också är begravda i gravvalvet under koret. Deras initialer finns inskrivna på altarpopsatsen och på kyrkogården och i kyrkan finns deras gravstenar. Efter reformationen tillkom altarpopsatsen med tillhörande altare som är ett mycket fint arbete i renässansstil. Förutom den rika inredningen från 15- och 1600-talet har kyrkan en blandad inredning utan någon tydlig enhetlig karaktär med bland annat läktare från 1700-talet, orgelfasad från 1800-talet, takmålningar från tidigt 1900-tal och den rödmålade bänkinredning från 1970-talet. Trots att kyrkan är mycket välbevarad med medeltida valv i både torn, långhus och kor upplevs den inte så gammal då den är hårt renoverad och ytskikten i avsaknad av autentisk patina. Om interiören i kyrkorummets är hårt renoverad förmedlar tornet och vindarna en mer levande och autentisk känsla av det förgångna. Tornet är ovanligt välbyggt med en murtrappa som leder upp till tre övre våningsplan även om det tredje bjälklaget numera är borta. Öppningarna på kyrkvinden och de äldre igensatta fönstren samt takstolarna har i likhet med tornets öppningar, taklag och murverk ett mycket högt kulturhistoriskt och byggnadshistoriskt värde.

Att tänka på

- Den yttre miljön kring kyrkan har en stor betydelse för upplevelsen av kyrkan och kyrkomiljön. Moderna inslag bör undvikas på kyrkogårdens äldsta delar.
- Kyrkan har en traditionell form och ska underhållas med traditionella, tidsty-piska material. Utvändigt har kyrkans fönster och plåttakets läggning ett högt värde.
- Invändigt är kyrkan en blandning av olika tidsperioder. Bevarandet av kyrkans olika tidsskeden är betydelsefulla för förmedlingen av kyrkans och bygdens historia.
- Kyrkans taklag samt murverk, fogar och puts på vindarna och i tornet har ett mycket högt byggnadshistoriskt värde.

Skydd

Kyrkor och kyrkogårdar tillkomna före 1940 skyddas som kyrkligt kulturminne, enligt Kulturmiljölagen 4 kap.

Källor

Sockenkyrkorna – kulturarv och bebyggelsehistoria, Riksantikvarieämbetet, 2008.

Skåne, Landskapets kyrkor, red. Markus Dahlberg, Riksantikvarieämbetet, 2015.

Opublicerat material

Ponnert arkitekter AB, *Underhållsplan för Träne kyrka*, 2004.

Tyra Ericson Borggren, *Träne kyrka*, Rapport Kristianstads läns museum 1993.
Jinnersten, N-O, *Träne kyrka och dess inventarier*, stencil. Odat.

Jimmy Juhlin Alftberg, *Träne kyrka*, Antikvarisk kontrollrapport 2008:28, Region-museet Kristianstad Landsantikvarien i Skåne.

Övriga uppgifter

Inventeringsdatum: 2020-06-10

Fältinventering: Kerstin Börjesson och Petter Jansson, Regionmuseet Skåne

Rapportsammanställning och foto: Kerstin Börjesson

Granskning: Jessica Nilsson

Färdigställd: 2022-09-14

